

ΣΟΠΕΝ

Ο Φρίντριχ Σοπέν (1809-49) γεννήθηκε στην Ζελάκοβα Βόλα κοντά στη Βαρσοβία και πέθανε στο Παρίσι. Στις φλέβες του έτρεχε γαλλικό αίμα από τον πατέρα και πολωνέζικο από την μητέρα του. Και οι δύο ήταν καλλιεργημένοι άνθρωποι. Η μητέρα του πρωτοδύηξε τα χέρια του μικρού Σοπέν στο πιάνο για να τον εμπιστευθούν ακολούθως στις φροντίδες του καθηγητή Τσίβνυ. Εννιά χρόνων κάνει την πρώτη δημόσια εμφάνιση για να κατακτήσει αμέσως τις συμπάθειες. Μπαίνοντας στα μεγάλα σαλόνια της πολωνικής πρωτεύουσας μειείται στα προτερήματα και ελαττώματα της αριστοκρατίας, μαγεύεται από τις Πολωνές, μελετά τους Πολωνούς πατριώτες, αποκτά το πιο ενδεικτικό στοιχείο του κατοπινού χαρακτήρα του δηλ. την επιφυλακτικότητα σ' εκμυστηρεύσεις. Παράλληλα υπεισέρχεται και γνωρίζει τις πλατιές, λαϊκές μάζες και ζει τους εθνικούς λαϊκούς χορούς της πατρίδας του. Απ' αυτά αντλεί και πάνω σ' αυτά στήνει τα θεμέλια του μέλλοντος. Επεκτείνοντας τις μουσικές σπουδές του, παίρνει και μαθήματα συνθέσεως με τον άριστο παιδαγωγό της εποχής, Έλσενερ. Στις παρατηρήσεις που συνήθιζε να κρατάει για κάθε μαθητή του, γράφει τα εξής: «Σοπέν, τρίτοετής μαθητής. Καταπληκτικές ικανότητες, μουσική μεγαλοφυΐα». Είναι 16 χρόνων και τυπώνεται το πρώτο έργο. Γίνεται 20 χρόνων και η μετριοφροσύνη του δεν τον αφήνει να νιώσει τη δύναμη της τέχνης του. Έχει κι όλας συνθέσει ορισμένες Πολωνέζες και Βαλς, όπως και τα δύο Κονσέρτα για πιάνο και εδραιώνει τη φήμη του σαν δεξιότηχνη του πιάνου.

Αποφασίζει, ύστερα από πολλούς δισταγμούς, να φύγει οριστικά από την Πολωνία. Πηγαίνει στη Βιέννη, όπου γίνεται αντικείμενο θαυμασμού. Και μόλις έφυγε απ' την πατρίδα του ξέσπασε η επανάσταση που ξάπλωσε νεκρούς πολλούς από τους φίλους του. Αυτός είχε σωθεί για να δοξάσει με τους ήχους του την Πολωνία.

Ταξιδεύοντας σε διάφορες πόλεις της Ευρώπης, μαθαίνει την αποτυχία της επαναστάσεως και κοντεύει να σαλέψει το λογικό του.

Απ' τη ψυχική αυτή κατάσταση βγαίνουν δύο Πρελούδνια και η 12^η σπουδή, και σ' αυτή την κατάσταση φθάνει στα 1831 στο Παρίσι. Κάνοντας την πρώτη του εμφάνιση στο παρισινό κοινό, νιώθει απογοήτευση, γιατί η γαλλική κοινωνία τον αγνόησε. Μια όμως εμφάνιση του στο σαλόνι του Βαρόνου Ρότσιλντ, αλλάζει άρδην τα πράγματα και κερδίζει τη γενική εκτίμηση. Στο Παρίσι, γνωρίστηκε και συνδέθηκε με τον Λιστ. Ο τελευταίος έγραψε και το περίφημο βιβλίο του «Σοπέν» που είναι από τα ωραιότερα που γράφτηκαν για τον Πολωνό καλλιτέχνη. Η περίοδος 1831-37 στάθηκε εξαιρετικά γόνιμη για τη δημιουργική εργασία του Σοπέν.

Το 1838 γνωρίζεται με την DUDEVANT (Γεωργία Σάνδη), με την οποία και συνδέεται ερωτικά. Ήταν δύο χαρακτήρες εντελώς αντίθετοι. Ίσως όμως η δύναμη της Σάνδη να έλκυσε τον

ΘΡΙΑΣΙΟΣ ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΧΟΛΗ - ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Σώτος Βασιλειάδης

αδύνατο και με κλονισμένη υγεία Σοπέν. Στο νησί Μαγιόρκα έζησαν μαζί και η Σάνδη του έδειξε ολόψυχη αφοσίωση και τρυφερή στοργή. Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες εμπνεύσθηκε και έγραψε τα 24 περίφημα Πρελούδια (PRELUDES) που είναι άφθαστα ποιήματα του πιάνου και που μόνα τους, ήταν αρκετά να τον κάνουν αθάνατο. Όλη η ανθρώπινη αγωνία περνάει ανάμεσα, από τα 24 αυτά σύντομα, κομμάτια που για κεντρική ιδέα τους έχουν την αγάπη, τη φρίκη του θανάτου και τον πόνο για την πατρίδα. Η κατάσταση της υγείας του ολοένα χειροτερεύει. Από το 1847 η μούσα του σωπαίνει. Παρ' όλα αυτά αποφασίζει ένα ταξίδι στην Αγγλία και το πραγματοποιεί την άνοιξη του 1848 δίνοντας μερικές συναυλίες στο Λονδίνο. Γυρνώντας στο Παρίσι προσπάθησε να κινηθεί κάπως καλλιτεχνικά, αλλά νιώθει πως δε μπορεί και σιγά σιγά σβήνει για να παραδώσει το προνομιούχο πνεύμα του στην αιωνιότητα.

Η ζωή του Σοπέν υπήρξε μάλλον ασήμαντη σ' εξωτερική δράση, ο χαρακτήρας του κλειστός και αναποφάσιτος, η θέληση του αδύνατη πολλές φορές. Όλα αυτά αποκτούν υπέρλαμπρη ανταύγεια όταν σκεφτεί κανένας τη θέληση, δύναμη και ψυχικό μεγαλείο έδειξε σαν καλλιτέχνης στη τέχνη του.

Αφιέρωσε και εντόπισε όλη του τη δημιουργική δύναμη στο πιάνο. Μπορεί να μην απομακρυνθεί ολότελα από τα καθιερωμένα αλλά τα έργα του φέρνουν την ατομική του σφραγίδα και ελεύθερη αρμονία, τη μελωδική του γραμμή, ο ελαστικός ρυθμός του, η συχνή χρήση της χρωματικής κλίμακας ήταν τολμήματα στην εποχή του και δείχνουν την προσωπικότητά του.

Στις Σονάτες και στα Κονσέρτα του πρόσθεσε το λυρικό στοιχείο. Στα Πρελούδια είναι άφθαστος. Στα Σκέρτσι τρομάζει με τη τραγική του ειρωνεία. Οι Σπουδές είναι επικά – λυρικά ποιήματα. Τα βαλς φτερουγίζουν νοσταλγικά σε μια ερωτική ατμόσφαιρα. Οι Μαζούρκες και οι Πολωνέζες αναδεικνύουν την εθνική πλευρά του συνθέτη. Οι Μπαλάντες – παρά το θρυλικό ύφος – περικλείουν πάθος και αγωνία. Οι Νυχτωδίες δείχνουν την αβρή μορφή του συνθέτη αν και ξαφνιάζουν κάπου κάπου με κάποια επαναστατική κραυγή που ξεπετιέται. Οι μελωδίες και οι ρυθμοί ενός λαού έγιναν στα χέρια του Σοπέν αθάνατα έργα και μαζί παγκόσμια μουσική.

Ωστόσο, ο ρομαντικός λυρισμός του Σοπέν τείνει περισσότερο στην άπειρη έκταση και λιγότερο στο άπειρο βάθος. Η τάση του μπορούσε να χαρακτηριστεί κάπως σαν ζωγραφική και οι νότες του σαν πινελιές. Όμως σαν ζωγράφος, αγνοεί τα χρώματα εκείνα που έχουν πυκνή πνευματική ουσία. Η ψυχή του φτερουγώντας με άνεση στην έκταση, κάνει το μελαγχολικό τοπίο να γεμίσει – πολλές φορές – από ήχους πεταχτούς και ανάλαφρους. Και αυτή είναι η ταχύτητα, το πεταχτό και άνετο βάδισμα που σώζουν τα έργα του απ' την πνιγηρή ατμόσφαιρά τους. Όσο για την τεχνική της μουσικής του, είναι τόσο ανεπτυγμένη που – όχι σπάνια – θα μπορούσε να χαρακτηριστεί σαν τέχνασμα.

ΘΡΙΑΣΙΟΣ ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΧΟΛΗ - ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Σώτος Βασιλειάδης

Ο θαυμαστής του, ποιητής Χάινε αναλύοντας με οξυδέρκεια την πολυσύνθετη μορφή του Σοπέν και την εξαιρετικά περίεργη παρουσία που απέκτησε η προσωπικότητά του, απ' τις επιδράσεις τριών εθνικοτήτων, λέει: «Η Πολωνία του έδωσε την ιπποτική διάθεση και τον ιστορικό πόνο της. Η Γαλλία το ευτράπελο ύφος και την θελκτικότητά της. Η Γερμανία την ρομαντική βαθύνοιά της. Η φύση όμως του χάρισε ένα λεπτό, χαριτωμένο, κάπως ασθενικό εξωτερικό παρουσιαστικό, την πιο ευγενική καρδιά και τη μεγαλοφυΐα.